

राजपुत्रः संविग्रः

The young prince leaves the palace, but what he sees disturbs him greatly. This book corresponds to the third canto of the Buddhacarita.

राजपुत्रः किम् इच्छति?

- 1 कपिलवस्तु मदत् पुरम्।
- 2 सर्वार्थसिद्धौ राजपुत्रः कपिलवस्तुनः।
- 3 सर्वार्थसिद्धौ राजपुत्रो मदतः पुरस्य।
- 4 सर्वार्थसिद्धः किम् इच्छति?
- 5 बहूनि पुरवनानि कपिलवस्तुनि।
- 6 कपिलवस्तुनो बहूनि सुवराणि पुरवनानि।
- 7 किन्तु मया बहूनि पुरवनानि न दृष्टानि।
- 8 अहं बहूनि सुवराणि पुरवनानि कपिलवस्तुनो द्रष्टुम् इच्छामि।
- 9 राजपुत्रः सुखी।

शुद्धोदतः

- 1 शुद्धोदतो राजा कपिलवस्तुनः।
- 2 सर्वार्थसिद्धः पुत्रो राज्ञः शुद्धोदतस्य।

- 3 मम पुत्रो बहूनि सुदृशणि पुरवतानि कपिलवस्तुनो द्रष्टुम् इच्छति।
- 4 मम पुत्रः सुखी।
- 5 एतस्माद् अहं सुखी।
- 6 मम पुत्रो गमिष्यति पुरवतानि।
- 7 बहूनि पुरवतानि कपिलवस्तुनि।
- 8 बहवश्च मार्गाः कपिलवस्तुनि।
- 9 राजपुत्रः केन मार्गेण पुरवतानि गमिष्यति?
- 10 राजपुत्रो राजमार्गेण पुरवतानि गमिष्यति।
- 11 मम पुत्रो राजमार्गेण गमिष्यति पुरवतानि।
- 12 बहवो नरा नार्यश्च वसन्ति कपिलवस्तुनि।
- 13 बहवो नरा नार्यश्च राजपुत्रं द्रष्टुम् इच्छेयुः।
- 14 एतस्माद् बह्व्यो नरनार्यो राजमार्गम् आगच्छेयुः।
- 15 बह्व्यो नरनार्य आगच्छेयुर् द्रष्टुं राजपुत्रम्।
- 16 बहवः सुखिनो नरा नार्यश्च वसन्ति कपिलवस्तुनि।
- 17 किन्तु बहवो दुःखिनो नरा नार्यश्च वसन्ति कपिलवस्तुनि।
- 18 राजा न सुखी।
- 19 कस्मान् न सुखी राजा?

शुद्धोदतो दुःखी

- 1 कस्माद् राजा कपिलवस्तुनो दुःखी?
- 2 बहवो दुःखिनो नरा नारीश्च राजपुत्रम् आगच्छेयुर्द्रष्टुम्।
- 3 एतस्मान् मम पुत्रो दुःखितं नरं पश्येत्।
- 4 मम पुत्रो न दुःखी।
- 5 किन्तु मम पुत्रो दुःखितं नरं पश्येत्।
- 6 मम पुत्रः पुरवतानि गच्छन् दुःखितं नरं पश्येत्।
- 7 एतस्मान् मम पुत्रो दुःखी भवेत्।
- 8 मम पुत्रो दुःखितं नरं दृष्ट्वा भवेद् दुःखी।
- 9 मम पुत्रो दुःखी भूत्वा वनं गन्तुम् इच्छेत्।
- 10 मम पुत्रो मुनिर् इच्छेद् भवितुम्!
- 11 मम पुत्रेण वनं न गन्तव्यम्।
- 12 एतस्माद् राजा दुःखी।

बुद्धः

राजा बहून् गमयति

- 1 राजा शुद्धोदतः किम् इच्छति?
- 2 राजा बहून् नरान् नारीश्च गमयितुम् इच्छति।
- 3 राजा बहून् दुःखिनो नरान् नारीश्च गमयितुम् इच्छति राजमार्गात्।

- 4 राजपुत्रेण दुःखी नरो न द्रष्टव्यः।
- 5 राजपुत्रेण दुःखिनी नारी न द्रष्टव्या।
- 6 एतेन राजपुत्रः सुखी भविष्यति।
- 7 एतेन राजपुत्रो न भविष्यति दुःखी।
- 8 एतस्माद् राजा शुद्धोदनो बहून् दुःखिनो नरान् नारीश् च राजमार्गाद् गमयति।
- 9 सर्वार्थसिद्धो राजानं गच्छति।
- 10 सर्वार्थसिद्धो राजानं गत्वा भाषते।
- 11 राजन्!
- 12 बहूनि सुद्वराणि पुरवनानि कपिलवस्तुनि।
- 13 अहम् एतानि बहूनि सुद्वराणि पुरवनानि द्रष्टुं गच्छामि।
- 14 शुद्धोदनो राजपुत्रं भाषते।
- 15 गच्छ, पुत्र!
- 16 बहूनि पुरवनानि कपिलवस्तुनः सुद्वराणि।
- 17 त्वया बहून् एतानि पुरवनानि द्रष्टव्याणि।
- 18 अहं गच्छामि, राजन्।
- 19 सर्वार्थसिद्धो बहूनि पुरवनानि कपिलवस्तुनो द्रष्टुं गच्छति।

- 1 राजपुत्रो बहूनि पुरवनानि कपिलवस्तुनो द्रष्टुं गच्छति।
- 2 राजपुत्रो राजमार्गे गच्छति।
- 3 बहवो नरा नार्यश्च द्रष्टुम् इच्छन्ति राजपुत्रम्।
- 4 एतस्माद् बहवो नरा नार्यश्च राजमार्गम् आगच्छन्ति।
- 5 बह्व्यो नरनार्यो राजपुत्रं द्रष्टुम् आगच्छन्ति।
- 6 बहवः सुखिनः सुदरा नरा नार्यश्च राजपुत्रं पश्यति।
- 7 पश्य, पश्य!
- 8 राजपुत्रो राजमार्गे गच्छति!
- 9 राजपुत्रः किं द्रष्टुम् इच्छति?
- 10 राजपुत्रः किं द्रष्टुं गच्छति?
- 11 बह्व्यो नार्यः सुदरं राजपुत्रं दृष्ट्वा सुखियो भवन्ति।
- 12 आः!
- 13 राजपुत्रः सुदरो नरः!
- 14 पश्य, पश्य!
- 15 का राजपुत्रस्य पत्नी?
- 16 किं पत्नी राजपुत्रस्य सुखिनी?
- 17 राजपुत्रो बहून् सुखिनः सुदरान् नरान् नारीश्च पश्यति।
- 18 राजपुत्रो राजमार्गे गच्छन् बहून् नरान् नारीश्च पश्यति।
- 19 राजपुत्र एतान् सुखिनो नरान् नारीश्च दृष्ट्वा सुखी भवति।

डीर्णो नरः

- 1 किन्तु डीर्णो नरो राजमार्गम् आगच्छति।
- 2 राजपुत्रो डीर्णं नरं पश्यति।
- 3 किन्तु सारथी राजपुत्रस्य न डीर्णं नरं पश्यति।
- 4 राजपुत्रो डीर्णं नरं पश्यत् भाषते।
- 5 सारथे!
- 6 एतं नरं पश्य।
- 7 सारथिर् डीर्णं नरं पश्यति।
- 8 एष नरः कः?
- 9 कस्माद् एष नरो न सुद्वरः?
- 10 एष नरो डीर्णः।
- 11 एष नरः सुद्वरो ऽभवत्।
- 12 किन्तु एष नरः सुद्वरो भूत्वा डीर्णो ऽभवत्।
- 13 किम् अहम् अपि डीर्णो भविष्यामि?
- 14 त्वं सुद्वरो नरः।
- 15 किन्तु त्वम् अपि डीर्णो भविष्यति।
- 16 सर्वे नरा नार्यश्च डीर्णा भविष्यन्ति।

- 17 राजपुत्रः संविग्रो भवति।
- 18 राजपुत्रो ज्ञीर्णो न भवितुम् इच्छति।
- 19 दुःखी राजपुत्रो ज्ञीर्णं नरं पश्यन् भाषते।
- 20 सर्वे नरा नार्यश्च ज्ञीर्णा भविष्यन्ति।
- 21 एते बद्धवो नरा नार्यश्च पश्यन्त्य् एतं ज्ञीर्णं नरम्।
- 22 किन्तु एता नरनार्य एतं ज्ञीर्णं नरं पश्यन्तो न दुःखिनो भवन्ति!
- 23 किन्तु अहं दुःखी।
- 24 अहं न पुरवतानि द्रष्टुम् इच्छामि।
- 25 अहं गृहं गन्तुम् इच्छामि।
- 26 राजपुत्रः सारथिश्च राजमार्गेण गृहं गच्छतः।

,
बुद्धः

रोगितो नरः

- 1 राजपुत्रो गृहे।
- 2 किन्तु राजपुत्रो दुःखी।
- 3 जरा! जरा!
- 4 सर्वे नरा नार्यश्च जरां गमिष्यन्ति।
- 5 किन्तु अहं न जरां गन्तुम् इच्छामि।
- 6 राजपुत्रो भूयः पुरवतानि कपिलवस्तुनो द्रष्टुं गच्छति।

7 राजपुत्रः सारथिश्च भूयो राजगृहाद् गच्छतः।

8 किन्तु रोगितो नरो राजमार्गम् आगच्छति।

9 राजपुत्रो राजमार्गं गच्छन् एतं रोगितं नरं पश्यति।

10 राजपुत्रो रोगितं नरं पश्यन् सारथिं भाषते।

11 सारथे!

12 एतं नरं पश्य।

13 एष नरः कः?

14 सारथी रोगितं नरं पश्यति।

15 राजपुत्र!

16 एष नरो रोगितः।

17 किम् अहम् अपि रोगितो भवेयम्?

18 किं सर्वे नरा नार्यश्च रोगिता भवेयुः?

19 सर्वे नरा नार्यश्च रोगिता भवेयुः।

20 त्वम् अपि रोगितो भवे।

21 राजपुत्रो भूयः संवेगं गच्छति।

22 दुःखी राजपुत्रो रोगितं नरं पश्यन् भाषते।

23 सर्वे नरा नार्यश्च रोगितं भवेयुः।

24 सर्वे नरा नार्यश्च जानन्त्य् एतत्।

25 किन्तु बहवो नरा नार्यश्च सुखिनः!

- 26 किन्तु अहं दुःखी।
- 27 अहम् एतच्च जानन् न पुरवनानि द्रष्टुम् इच्छामि।
- 28 अहं गृहं गन्तुम् इच्छामि।
- 29 राजगृहं गच्छाक, सारथे।
- 30 राजपुत्रः सारथिश्च राजमार्गेण राजगृहं गच्छतः।

,
बुद्धः

राजा दुःखी

- 1 राजपुत्रो गृहम् आगतः।
- 2 राजा शुद्धोदनो दुःखितं राजपुत्रं पश्यति।
- 3 राजा शुद्धोदनः संविग्नं राजपुत्रं दृष्ट्वा मदद् दुःखं गच्छति।
- 4 मम पुत्रो दुःखी!
- 5 मम पुत्रः कस्माद् दुःखीभूतः?
- 6 मम पुत्रो वनं गन्तुम् इच्छेत्!
- 7 मम पुत्रेण वनं न गन्तव्यम्!
- 8 मम पुत्रेण पुरे वसितव्यम्।
- 9 बहूनि सुद्वराणि पुरवनानि कपिलवस्तुनि।
- 10 किन्तु सुद्वरतमं पुरवनं पद्मषण्डम्।
- 11 राजा शुद्धोदनो बह्वीः सुद्वरीर् नारीर् गमयति पद्मषण्डम्।

12 कस्माद् राजा बद्धीः सुद्वरीर् नारीः पद्मषण्डं गमयति?

13 मम पुत्रो दुःखी।

14 किन्तु मम पुत्रः सुखी भवेत्।

15 मम पुत्रो दृष्ट्वा सुद्वरतमं पुरवनं सुखी भवेत्।

16 मम पुत्र एताः सुद्वरीर् नारीर् दृष्ट्वा सुखी भवेत्।

17 राजा राजपुत्रस्य सारथिं गत्वा भाषते।

18 सारथे!

19 गच्छ पद्मषण्डम्।

20 त्वया पद्मषण्डं गतव्यम्।

21 त्वया राजपुत्रेण च गतव्यं पद्मषण्डम्।

22 राजपुत्रः सारथिश्च सुद्वरं पुरवनं द्रष्टुं गच्छतः।

,
बुद्धः

मृतो नरः

1 राजपुत्रो भूयः पुरवनानि कपिलवस्तुनो गच्छति द्रष्टुम्।

2 किन्तु राजपुत्रो मृतं नरं पश्यति।

3 राजपुत्र एतं मृतं नरं पश्यन् सारथिं भाषते।

4 सारथे!

5 एतं नरं पश्य।

- 6 एष नरः कः?
- 7 किं त्वं जानासि?
- 8 सारथिर् मृतं नरं पश्यति।
- 9 सारथी राजपुत्रम् एतद् भाषते।
- 10 राजपुत्र!
- 11 एष नरो मृतः।
- 12 किम् अहम् अपि मरिष्ये?
- 13 किं सर्वे नरा नार्यश्च मरिष्यन्ते?
- 14 सर्वे नरा नार्यश्च मरिष्यन्ते।
- 15 अहम् अपि मरिष्ये।
- 16 राजा शुद्धोदतोऽपि मरिष्यते।
- 17 त्वम् अपि मरिष्यसे।
- 18 राजपुत्रो मद्भातं संवेगं गच्छति।
- 19 दुःखी राजपुत्रो मृतं नरं पश्यन् भाषते।
- 20 सर्वे नरा नार्यश्च मरिष्यन्ते।
- 21 सर्वे नरा नार्यश्च जानन्त्य् एतत्।
- 22 किन्तु नरा नार्यश्च सुखिनः।
- 23 किन्तु अहं दुःखी।
- 24 अहम् अपि जीर्णो भविष्यामि।

- 25 अहम् अपि रोगितो भविष्यामि।
- 26 अहम् अपि मरिष्ये।
- 27 अहं मरणं जानन् न पुरवतानि द्रष्टुम् इच्छामि।
- 28 अहं गृहं गन्तुम् इच्छामि।
- 29 राजगृहं गच्छ, सारथी।
- 30 किन्तु सारथी राजगृहं न गच्छति।

,
बुद्धः

पद्मषण्डम्

- 1 सारथिः संविग्रश्च राजपुत्रः पद्मषण्डं सुदूरं पुरवतं गच्छतः।
- 2 राज्ञा शुद्धोदनेन बद्धव्याः सुदूर्यो नार्यः पद्मषण्डं गमिताः।
- 3 एताः सुदूर्यो नार्यः सारथिं दृष्ट्वा राजपुत्रं द्रष्टुम् आगच्छन्ति।
- 4 किन्तु संविग्रो दुःखी राजपुत्र एताः सुदूरीन् नारीन् न द्रष्टुम् इच्छति।
- 5 किम् इच्छति राजपुत्रः?